

Глущенко С.В.

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ В СУДЕБНЫХ СИСТЕМАХ ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАН

Аннотация

Статья посвящена вопросам внедрения специализации в постсоветских странах. Выделены и исследованы модели административной и экономической (хозяйственной, арбитражной) юстиции на территории евразийского пространства. Приведены аргументы существования тенденции к самостоятельности коммерческих (хозяйственных, экономических) и административных судебных инстанций и их относительного обособления в судебных системах. **Ключевые слова:** судебная система, специализация, экономический суд, хозяйственный суд, административный суд.

Glushchenko S.V.

National Law University named after Yaroslav Mudriy

PECULIARITIES OF SPECIALIZATION IMPLEMENTATION IN JUDICIAL SYSTEMS OF POST-SOVIET COUNTRIES

Summary

The article is devoted to specialization implementation in post-soviet countries. The author outlined and investigated models of administrative and commercial (economical, arbitral) justice on the territory of the Eurasian space. The author provided arguments of existence of the tendency to independence of commercial (business, economical) and administrative judicial instances and their relative separation in judicial systems.

Keywords: judicial system, specialization, economical court, commercial court, administrative court.

УДК 347

РЕЧОВІ ДОКАЗИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Далекорей А.М.

Ужгородський національний університет

Докази і доказування в цивільному судочинстві є невід'ємною частиною і процесуальним засобом пізнання у справі, її правильного вирішення. Досліджуються питання пов'язаних з речовими доказами, дається характеристика особливостей прямих і побічних, первісних і похідних речових доказів, їх взаємозв'язок. Обґрунтовується практичне значення поділу речових доказів на окремі види.

Ключові слова: доказ, засіб доказування, речові докази, прямі та побічні речові докази, первісні та похідні речові докази.

Постановка проблеми. Дискусійним питанням в теорії цивільного процесуального права є класифікація речових доказів, які можуть досліджуватися судом у процесі здійснення судочинства в цивільних справах, тобто зведення їх у систему, зумовлену правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком, розподіл їх на групи за спеціальними ознаками і властивостями. Правові норми, які регламентують використання речових доказів у цивільному процесі, належать до загальних правових інститутів цивільного процесуального права, оскільки речові докази характерні для будь-яких категорій цивільних справ, в основі яких лежить судове доказування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням даного питання в різні часи підходили дослідники як теоретичних, так і процесуальних наук: В. В. Молчанов, С. С. Алексеев, Р. С. Белкін, С. І. Білозерська, С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, А. Т. Боннер, С. В. Васильєв, Є. В. Васильєвський, А. П. Вершинін, С. В. Никитін, Ю. К. Осипов, В. К. Пучинський, В. В. Комаров, В. А. Кройтор, С. В. Курильов, Л. Ф. Лісницька, Д. Д. Луспенник, І. В. Решетнікова, Б. К. Рижов, Т. В. Сахнова, В. І. Тертишников,

М. К. Треушников, Ф. Н. Фаткуллін, С. Я. Фурса, Т. В. Цюра, Д. М. Чечот, Н. О. Чечіна та інші. Водночас низка питань залишається спірною. Вони вимагають подальшого дослідження, в тому числі із використанням окремих нових підходів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо розглянутим залишається поняття та структура інституту речових доказів як сукупності норм не тільки процесуального, а й матеріального права, а також не визначене їх місце у системі цивільного процесуального права.

Мета статті. Розкриття комплексного характеру інституту речових доказів у цивільному процесі та визначення місця правових норм, що входять до інституту речових доказів у системі цивільного процесуального права. Ґрунтовний та всебічний аналіз класифікації речових доказів шляхом аналізу існуючих у теорії цивільного процесуального права різновидів, так і через формулювання авторських критеріїв для розподілу речових доказів на види.

Виклад основного матеріалу. Доказами в цивільній справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку суд встановлює наявність або відсутність обставин, що об-

грунтують вимоги і заперечення сторін, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (ч. 1 ст. 27 ЦПК). Носіями такої інформації виступають точно визначені засоби доказування: 1) пояснення сторін і третіх осіб; 2) показання свідків; 3) письмові докази; 4) речові докази; 5) висновки експертів. Зміст доказів: це сукупність фактичних даних про обставини, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Обставинами будуть юридичні факти – це дії чи бездіяльність та події. Процесуальною формою є засоби доказування, які виступають джерелами інформації (ст. 27 ч. 2 ЦПК). Одержання і дослідження доказів повинно здійснюватись в строгій процесуальній формі, яка закріплена в ст. 28–61 ЦПК, 180–190 ЦПК. Саме ці норми будуть виступати процесуальною гарантією всебічного, обґрунтованого розгляду доказів. Докази класифікуються: 1) за характером зв'язку (прямі – дають можливість зробити однозначний висновок про наявність чи відсутність фактів, які підлягають доказуванню; побічні – навпаки характеризуються численністю зв'язків з фактами); 2) за процесом формування (первинні – формуються під безпосереднім впливом фактів, які підлягають встановленню; похідні (копії) – відтворюють данні, одержані від інших джерел); 3) за джерелами одержання (I – особисті, речові; II – первинні, похідні; III – особисті, речові, змішані). Особисті докази мають суто об'єктивний характер. Предмет доказування – це коло фактів матеріально-правового значення, необхідних для вирішення справи по суті. Необхідний склад фактів предмету доказування визначається на підставі норм матеріального права. Ст. 27, 30 ЦПК – належність до предмету доказування обставин, на яких позивач обґрунтовує свої вимоги, тобто підстави позову, і обставини, на яких відповідач обґрунтовує свої заперечення. Інші обставини, які мають значення для справи. Згідно ст. 32 ЦПК обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування, також законні презумпції, преюдиції. Презумпція – факти, які згідно з законом припускаються встановленими, такі припущення може бути спростоване в загальному порядку. Преюдиції – факти, встановлені судовим рішенням, що набрали законної сили, такі факти не доводяться знову при розгляді інших цивільних справ, в яких беруть участь ті ж самі особи. Таким чином, доказуванню не підлягають: 1) загальновідомі факти; 2) преюдиційні факти; 3) презумуючі факти. Загальновідомі факти не потребують доказування лише тоді, коли вони визнані судом. Про це повинно бути винесено ухвалу суду (землетрус, посуха). Загальновідомість може мати різні межі (межі країни, області тощо – це об'єктивні межі; суб'єктивні межі – данні факти повинні бути відомі не тільки певним особам, а й всьому складу суду і іншим особам, що беруть участь у розгляді справи) [1, 2].

Речові докази також ще називають «реальними», безпосередніми доказами. В цих визначеннях знаходиться відображення процес формування речових доказів, що полягає у впливі на зовнішній вигляд, структуру, властивості речей. Речовими доказами є різні предмети, що своїми властивостями, зовнішнім виглядом, змінами, місцем знаходження, належністю чи іншими ознаками можуть підтвердити чи спростувати існування обставин, що мають істотне значення для правильного вирішення справи. Зміст речових доказів становлять відомості про факти-дії, факти-стани, факти-бездіяльність, які суд сприймає безпосередньо візуальним шляхом

або за допомогою експертів, які розкривають зміст речових доказів.

Отже, речовими доказами є предмети матеріального світу, що містять інформацію про обставини, які мають значення для справи. Доказами можуть бути лише ті предмети матеріального світу, що містять інформацію про обставини, які мають значення для справи, тобто можуть бути предметом доказування.

У цивільному процесі речові докази характеризуються наступними ознаками:

1) як джерело відомостей про факти тут виступає матеріальний об'єкт. Ним можуть бути найрізноманітніші предмети неорганічного і органічного походження: ушкоджені меблі, зіпсований костюм, підроблений документ, транспортний засіб, продукти харчування тощо;

2) у речових доказах фактичною інформацією слугують ознаки матеріального об'єкта, які сприймаються наочно. Суд та інші учасники процесу пізнають цю інформацію, як правило, візуальним шляхом;

3) речові докази повинні бути отримані судом з дотриманням установленого законом порядку, тобто процесуальним шляхом.

Предмет, що фігурує по цивільній справі як речовий доказ, одночасно може бути і доказом, і об'єктом спору.

На відміну від письмового доказу, чий зміст свідчить про наявність або відсутність фактів у справі, речовий доказ свідчить про факти зовнішнім виглядом, певними властивостями, якостями. Крім того, речові докази незамінні внаслідок індивідуальних особливостей, а письмовий доказ може бути замінений іншими засобами доказування.

Речові докази мають доказову цінність в таких випадках: а) якщо є доказами як об'єкти безпосереднього судового пізнання; б) якщо вони мають значення доказового факту; в) якщо вони є об'єктами експертного дослідження.

Розрізняють первісні та похідні речові докази. Первісні речові докази піддаються відтворенню, тобто перенесенню і фіксації їх на іншому матеріальному предметі, що має здатність зберігати та відтворювати за необхідності первісний речовий доказ. Похідні речові докази можуть бути використані в судовому процесі у тих випадках, коли слід, відбиток якої-небудь події, дії, бездіяльності за своїм характером недовговічний і отже, згодом може зникнути.

Речові докази подаються особами, які беруть участь у справі. Якщо вони не можуть самостійно одержати необхідний речовий доказ, вони вправі звернутися до суду із клопотанням про витребування цього доказу. У клопотанні повинна бути описана річ, зазначені причини, що перешкоджають самостійному її одержанню, і підстави, з яких особа вважає, що річ перебуває в цієї особи або організації.

За неможливості доставлення речових доказів до суду через їх громіздкість або з інших причин закон дозволяє використання фотографій і відеозаписів речей. Суд також має право зробити огляд речових доказів на місці. Так, відповідно до ст. 140 ЦПК речові та письмові докази, які не можна доставити до суду, оглядаються за їх місцезнаходженням.

Речовими доказами є також магнітні, електронні та інші носії інформації, що містять аудіовізуальну інформацію про обставини, що мають значення для справи. Аудіо – і відеозапис належать до речових доказів тому, що інформація в них зберігається на матеріальному об'єкті неживої природи в стані, що не розвивається. Аудіовізуальною інформацією є зорова інформація, що супроводжується звуком; зорова інформація без звукового супроводження; звукова інформація.

Носії аудіовізуальної інформації специфічні. Ними може бути не будь-який матеріальний об'єкт, а спеціально виготовлений матеріал (диск, плівка). Інформація на носії передається за допомогою існуючих технічних засобів, а не від безпосереднього впливу на матеріал джерела відомостей про факт.

Дослідження відео – і звукозаписів у судовому засіданні починається з такої процесуальної дії, як відтворення їхнього змісту. Відповідно до ст. 188 ЦПК відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису проводяться в судовому засіданні або в іншому приміщенні, спеціально підготовленому для цього, з відображенням у журналі судового засідання особливостей оголошуваних матеріалів і зазначенням часу демонстрації. Після цього суд заслуховує пояснення осіб, які беруть участь у справі. У разі потреби відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису можуть бути повторені повністю або у певній частині.

При відтворенні звукозапису, демонстрації відеозапису, які мають приватний характер, а також при їх дослідженні застосовуються правила ЦПК про оголошення і дослідження змісту особистого листування і телеграфних повідомлень. З метою з'ясування відомостей, що містяться у матеріалах звуко- і відеозапису, а також у зв'язку з надходженням заяви про їх фальсифікацію судом може бути залучено спеціаліста або призначено експертизу [3].

Дуже важливими елементами процесу доказування є дослідження і оцінка доказів. Постараємося визначити основні відмінні особливості порядку дослідження та оцінки речових доказів.

Способом дослідження речових доказів є їх огляд. Речові докази оглядаються судом і пред'являються особам, бере участі у справі, а в необхідних випадках – експертам і свідкам (ч. 1 ст. 178 ЦПК). Огляд може проводитися як у залі суду, так і за місцем знаходження предметів, якщо через громіздкість або з інших причин вони не можуть бути доставлені безпосередньо до суду (ч. 1 ст. 179 ЦПК). Виробництво огляду на місці, по суті, нічим не відрізняється від дослідження речових доказів у залі суду. Огляд на місці проводиться всім складом суду з повідомленням осіб, які беруть участь у справі, та їх представників про місце і час вчинення цього процесуальної дії.

У необхідних випадках можуть бути викликані експерти і свідки. Результати огляду заносяться до протоколу судового засідання (ч. 2 ст. 179 ЦПК).

Якщо огляд речових доказів проводився в порядку забезпечення доказів, підготовки справи до судового розгляду або іншим судом у порядку виконання судового доручення, дослідження даних речових доказів судом, що розглядає справу по суті, втрачає безпосередній характер.

Об'єктом безпосереднього дослідження судом стають лише протоколи огляду, які оголошуються в судовому засіданні. Якщо протоколи не оголошені, суд не може у вирішенні посилаватися на речові докази.

Суд пред'являє речовий доказ сторонам і отримує їх пояснення з приводу фактичних даних, що містяться в цьому доказі. Він може пред'являти речовий доказ свідкам, якщо це необхідно для усунення протиріч у доказах або для більш достовірного з'ясування фактів. Предмет, який виступає в якості речового доказу, може бути підданий експертному дослідженню, коли потрібні спеціальні знання для виявлення змісту речового доказу.

Окремим і дуже важливим елементом процесу доказування є оцінка доказів, зокрема, речових.

Оцінка доказів представляє з себе розумову, логічну діяльність суду, яка веде його до переконання

про допустимість, належності, достовірності, значенні кожного доказу та достатності їх сукупності для встановлення обставин, що мають значення для справи. Так як оцінка доказів представляє з себе розумову і логічну діяльність, то вона повинна здійснюватися відповідно до законів (правилами, постулатами) логіки і включати в себе такі елементи, як аналіз, синтез, порівняння. При оцінці речових доказів здійснюється уявне моделювання досліджуваних обставин і причинно-наслідкових зв'язків речового доказу з ними.

Разом з тим процесуальний закон закріплює ряд принципів оцінки доказів:

1. Суд вільний у оцінці доказів. Ніякі докази не мають заздалегідь встановленої сили. Свобода в оцінці доказів гарантується законом (незалежність суддів, процесуальна самостійність).

2. Оцінка доказів здійснюється за внутрішнім переконанням.

3. Оцінка доказів має бути заснована на розгляді всіх обставин справи в їх сукупності і викладена у формі мотивованого висновку про те, чому одні докази покладені в основу рішення, а інші відкинуті.

4. При оцінці доказів суд керується законом і правосвідомістю.

Таким чином, при оцінці речових доказів суд не повинен віддавати їм пріоритетну роль у процесі доказування, а зіставляти їх з іншими доказами для формування більш об'єктивної картини сформованих обставин справи.

Внутрішнє переконання судді – це такий стан його свідомості і почуттів, коли він вважає зібрані по справі речові докази достатніми і належним чином перевіреними для безпомилкового висновку у справі, впевнений у правильності своїх висновків і готовий до прийняття практично важливих рішень на підставі отриманих знань. У внутрішньому переконанні присутні гносеологічний, психологічний і вольовий аспекти (знання, переконаність у його правильності і готовність діяти певним чином). Оцінка доказів за внутрішнім переконанням означає, насамперед, що виробляють її не пов'язані заздалегідь встановленими правилами про силу, значення тих чи інших доказів, зокрема, речових, і про те, яким з них віддавати перевагу, а які відхилити в разі протиріч у доказах. Питання про достовірність або недостовірність того чи іншого речового доказу, доведеності тих чи інших обставин кожен раз залежить від обставин справи, яке належить розслідувати або дозволяти в суді [5, с. 93]. Докази оцінюються за внутрішнім переконанням тим, в чому провадженні знаходиться справа, і ніхто не має права вимагати від нього висновків, що не відповідають його особистим переконанням. Якщо суддя не переконаний в безпомилковості своєї думки, то він не має права приймати рішення, залежне від оцінки доказів. Тоді необхідно забезпечити додаткове дослідження наявних речових доказів, пошуки нових, усунути виниклі сумніви. Встановивши правило про оцінку доказів за внутрішнім переконанням, закон одночасно визначив, що це переконання має ґрунтуватися на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності. Внутрішнє переконання – НЕ безконтрольне, довільне думку тих чи інших осіб.

Його обґрунтованість повинна і може бути перевірена за матеріалами справи. Оцінка доказів за внутрішнім переконанням означає принципове заперечення теорії формальних доказів, суть якої полягає в тому, що сила, значення доказів різного виду встановлюються законодавцем, і суд, вирішуючи справу, повинен виходити із цієї заздалегідь продиктованої оцінки.

Постараємося провести порівняльний аналіз використання речових доказів в процесі доведення таких країн, як Франція, Англія і США.

Французька система доказів відзначається своєрідністю і має суттєві відмінності від інших систем доказів і процесу доказування. У Франції деякі види судових доказів не розглядаються цивільним правом. Так, цивільний кодекс Франції містить норми, які регулюють письмові докази, показання свідків, визнання, присягу, презумпції, а цивільно-процесуальний кодекс регулює огляд на місці, висновок експерта, постанови про допит свідків, опитування сторін. Своєрідним є саме визначення поняття доказів. Це – елементи для переконання суду, які сторонам дозволяється подавати суду. Обов'язок доведення розподіляється таким чином, що кожна сторона повинна доказувати юридичні факти, на які вона посилається. Отже, обов'язок доведення своїх вимог лежить на позивачі. Відповідач, який заперечує проти позову, повинен довести юридичні факти, які обґрунтовують його заперечення. Класифікація судових доказів у Франції ведеться за єдиним принципом: по способам і засобами розкриття змісту доказів. Це не означає, що в теорії цивільного процесуального права не розглядаються прямі і непрямі докази, первісні і похідні. Але ця класифікація не має основного процесуального значення. Таким чином, виходячи зі способу отримання відомостей про юридичних фактах, розглядаються показання свідків, письмові докази, визнання, опитування сторін, огляд на місці, експертиза, присяга. Як видно, такий вид доказів, як речові, законодавчо у французькому процесі доказування не закріплені. Французьке законодавство розглядає як засіб доказування огляд на місці. Але судова практика доповнила його ще й можливістю подання речових доказів для їх огляду в суді. Найчастіше в судовій практиці об'єктом огляду на місці є нерухоме майно. А ось в англійському доказовому процесі речові докази закріплені законодавчо. Джерелами доказів в англійському кримінальному процесі є показання свідків, документи і речові докази. Крім того, речові докази в цивільному процесі Англії мають важливе значення. Речовими доказами в англійському доказовому процесі є предмети, речі, за допомогою яких можуть бути доведені ті чи обставини обставини в справі. Значення речових доказів пов'язано з властивостями, якістю предметів, з їх зовнішнім виглядом і навіть з самим фактом наявності предмета. Разом з тим, речовими доказами можуть бути і документи, коли має значення сам факт їх наявності, їх матеріальні властивості, особливості тощо. Відмінність їх від письмових доказів полягає в тому, що до речових доказів не застосовується правило «найкращого докази» Як речові докази в доказовому процесі Англії можна розглядати фізичні особливості свідка, зовнішні ознаки його поведінки, особливо при оцінці переконливості та достовірності його свідчень, коли фізичні особливості свідка є основним фактом, наприклад, спотворене обличчя свідка. Як і письмові, речові докази повинні супроводжуватися необхідними показаннями свідків. Вони можуть супроводжуватися і письмовими доказами, особливо документами приватного значення. Таким чином, можна зробити висновок, що визначення речових доказів у доказовому процесі Англії і України в основному збігаються, од-

нак, відмінністю є те, що у зміст поняття речових доказів в англійському доказовому процесі кілька розширено, і не у всіх деталях збігається з визначенням (наприклад, віднесення до речових доказів зовнішніх ознак поведінки в суді).

У доказовому праві США класифікація доказів ведеться за різними підставами. Щодо фактів, які підлягають доведенню, розглядаються докази прямі і побічні. За джерелами отримання відомостей розрізняють первинні і похідні докази. Залежно від способу чи засоби отримання відомостей можна класифікувати докази на показання свідків, письмові і речові докази. За цими ж підставами розрізняють докази особисті (показання свідків) і речові (суто речові і письмові). Речові докази є різновидом засобів доказування в американському цивільному процесі, яка майже не врегульована законодавством, але на практиці вважається найбільш переконливим доказом. Практика знає досить своєрідні різновиди речових доказів (наприклад, спотворене обличчя, схожість дитини з можливим його батьком). Практика іноді відносить до речових доказів також невлімові явища, які не піддаються закріпленню судовим протоколом, зокрема поведінку свідка в ході допиту (його зовнішній вигляд, манера триматися, тон голосу, впевненість або нерішучість при відповідях і т.п.). Як видно, в цьому питанні спостерігається схожість з використанням речових доказів в англійському цивільному процесі. Однак, на мій погляд, деякі види речових доказів, наприклад, зовнішній вигляд свідка, є досить суб'єктивними в сприйнятті і не сприяють об'єктивізації процесу встановлення істини. [6, с. 65].

Висновки і пропозиції. Таким чином, аналіз вищевикладеного дозволяє зробити висновок, що процесуальним законодавством дійсно визначено чіткий порядок використання речових доказів, починаючи від порядку і обов'язків подачі речових доказів і закінчуючи порядком їх зберігання та повернення. Сутність правових норм, які входять до правового інституту речових доказів в цивільному процесі, змінюється залежно від того, про який рівень правової конструкції йде мова: рівень правового інституту, рівень доказового права чи рівень галузі цивільного процесуального права. Розуміння цих функціональних зв'язків норм інституту речових доказів між собою та з нормами, що утворюють об'єднання правових інститутів чи галузь права, має дуже важливе не тільки теоретичне, а й практичне значення, що виявляється у двох аспектах: 1) у нормотворчому, де законодавець повинен взяти до уваги такі взаємозв'язки при розташуванні правових норм, що стосуються речових доказів у відповідних розділах та главах ЦПК України. Таке розташування повинно в першу чергу бути підпорядковане цілям галузевого регулювання, адже йдеться про галузевий кодифікований акт; далі – цілям об'єднання правових інститутів; і вже потім – меті правового інституту; 2) у правозастосовчому, де суб'єкта правозастосування слід взяти до уваги співвідношення загальних та спеціальних норм. Оскільки у плані використання речових доказів важливо пам'ятати про всі аспекти та особливості їх збирання, дослідження та оцінки, то на перше місце тут виходить рівень правового інституту, який нормативно забезпечує і показує як загальні, так і спеціальні моменти використання речових доказів у цивільному процесі.

Список літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

2. Опорний конспект з курсу «Цивільне процесуальне право України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/Konspekt/CPPU/008.htm>
3. Цивільний процес України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1212012446366/pravo/rechovi_dokazi
4. Гетманцев М.О. Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство – 2013. – № 644. – С 88-91.
5. Тертишник В.М. Докази і доказування в радянському кримінальному процесі. – Харків, 1992. – 340 с.
6. Решетнікова І.В. Доказательственное право Англии та США Екатеринбург, 1997. – 227 с.

Далекорей А.М.

Ужгородский национальный университет

ВЕЩЕВЫЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВА В ГРАЖДАНСКОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация

Доказательства и доказывание в гражданском судопроизводстве является неотъемлемой частью и процессуальным средством познания в деле, ее правильного решения. Исследуются вопросы связанных с вещественными доказательствами, дается характеристика особенностей прямых и побочных, первобытных и производных вещественных доказательств, их взаимосвязь. Обосновывается практическое значение разделения вещественных доказательств на отдельные виды.

Ключевые слова: доказательство, средство доказывания, вещественные доказательства, прямые и побочные вещественные доказательства, первоначальные и производные вещественные доказательства.

Dalekorey A.M.

Uzhhorod National University

EVIDENCE IN CIVIL PROCEEDINGS

Summary

Evidence and proof in civil proceedings are an integral part of arms and knowledge of the case, its proper resolution. The problems associated with physical evidence, describes the features directly and indirectly, primitive and derived physical evidence of their relationship. Grounded practical importance of separation of physical evidence in some species.

Keywords: proof, means of proof, evidence, direct and indirect evidence, primitive and derivative evidence.

УДК 340.15(477)«192»:322

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СВОБОДИ СОВІСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ ПЕРІОДУ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

Євстіфєєв М.І.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

У статті розглянута правова політика Української СРР в питаннях релігії часів першого п'ятиріччя після встановлення радянської влади. Із залученням відповідного нормативного матеріалу проаналізовано інтерпретацію поняття свободи совісті та правовий статус релігійних організацій в Україні означеного періоду. Зроблено спробу простежити загальні тенденції правового регулювання державно-церковних відносин та співвіднести офіційно декларовані принципи у цій царині із дійсними намірами більшовицького уряду.

Ключові слова: свобода совісті, релігійні організації, державно-церковні відносини, Україна періоду становлення радянської влади.

Постановка проблеми. Питання релігії та церкви було одним із найскладніших питань, що постали перед більшовицьким урядом в період становлення радянської державності на теренах колишньої Російської імперії. По суті, склалася парадоксальна ситуація: в умовах монополізації влади РКП(б)–ВКП(б) та фактичного злиття держави і партії складним, якщо не нездійсненним, виявилось втілення в життя тези Леніна щодо того, що «релігія [має бути] приватною справою по відношенню до держави, але ми ніяк не можемо вважати ре-

лігію приватною справою по відношенню до нашої власної партії» [7, т. 12, с. 143]. В цій ситуації положення партійної програми 1919 р., за яким «партія прагне до повного руйнування зв'язку між експлуататорськими класами та організацією релігійної пропаганди, сприяючи фактичному звільненню мас трудящих від релігійних забобонів» [2, с. 402], очевидно, не могло не позначитися на реальному здійсненні принципів свободи совісті та окремішності держави й церкви, проголошених законодавством новопосталих соціалістичних республік, в тому чис-